

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В. Н. КАРАЗІНА

МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

ПІДРУЧНИК

За редакцією
професора А. П. Голікова, професора О. А. Довгаль

Затверджено Міністерством освіти і науки України

Харків – 2015

УДК 339.9(075.8)
ББК 65.5я73
М 58

Рецензенти:

Коломієць Г. М. – доктор економічних наук, професор (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна);
Румянцев А. П. – доктор економічних наук, професор (Київський національний університет імені Тараса Шевченка);
Якубовський С. О. – доктор економічних наук, професор (Одеський національний університет імені І. І. Мечникова).

Автори:

А. П. Голіков, О. А. Довгаль, С. В. Беренда, Н. І. Гончаренко, Л. І. Григорова-Беренда, О. В. Журавльов, Н. А. Казакова, І. Ю. Матюшенко, Н. В. Непрядкіна, В. В. Резніков, В. І. Сідоров, О. В. Ханова, О. Є. Юрченко, С. О. Юрченко.

*Затверджено Міністерством освіти і науки України
як підручник для студентів вищих навчальних закладів
(лист №1/11-5842 від 18.04.2014 р.)*

М 58 **Міжнародні економічні відносини** : підручник / за ред.
А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна,
2015. – 464 с.

ISBN 978-966-285-134-2

Підручник спрямований на активне засвоєння дисципліни «Міжнародні економічні відносини» згідно з державною програмою Міністерства освіти і науки України. У підручнику в логічній послідовності розкриваються сучасний зміст, основні форми та напрями розвитку міжнародних економічних відносин у процесі глобалізації.

Для студентів вищих навчальних закладів, викладачів, а також фахівців-практиків у галузі міжнародних економічних відносин.

УДК 339.9(075.8)
ББК 65.5я73

ISBN 978-966-285-134-2

© Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна, 2015
© Голіков А. П., Довгаль О. А. та ін., 2015
© Літвінова О. О., макет обкладинки, 2015

ПЕРЕДМОВА.....	7
РОЗДІЛ 1. Сутність та форми прояву міжнародних економічних відносин.....	9
1.1. Сутність міжнародних економічних відносин.....	9
1.2. Форми прояву міжнародних економічних відносин.....	18
1.3. Середовище розвитку міжнародних економічних відносин.....	25
Основні визначення, терміни, поняття.....	33
Питання для самоконтролю.....	33
Тестові завдання.....	33
Рекомендована література.....	35
РОЗДІЛ 2. Міжнародний поділ праці і кооперація виробництва... 36	36
2.1. Суть, напрями та фактори розвитку міжнародного поділу праці.....	36
2.2. Міжнародна спеціалізація як один із напрямів міжнародного поділу праці.....	51
2.3. Міжнародна кооперація як один з напрямів міжнародного поділу праці.....	54
2.4. Сучасні тенденції у міжнародному поділі праці.....	59
Основні визначення, терміни, поняття.....	61
Питання для самоконтролю.....	62
Тестові завдання.....	62
Рекомендована література.....	64
РОЗДІЛ 3. Міжнародна торгівля як провідна форма міжнародних економічних відносин.....	65
3.1. Основні теорії міжнародної торгівлі.....	65
3.2. Міжнародна торгівля: сутність та показники.....	80
3.3. Регулювання міжнародної торгівлі: види та інструменти.....	91
Основні визначення, терміни, поняття.....	98
Питання для самоконтролю.....	98
Тестові завдання.....	99
Рекомендована література.....	101

Розділ 4. Сутність, етапи формування та структура світового ринку товарів і послуг.....	102
4.1. Сутність та структура світового ринку товарів і послуг.....	102
4.2. Особливості конкурентної боротьби на світовому ринку.....	113
4.3. Форми та методи міжнародної торгівлі на сучасному світовому ринку.....	120
4.4. Міжнародні економічні відносини у сфері послуг.....	124
Основні визначення, терміни, поняття.....	133
Питання для самоконтролю.....	133
Тестові завдання.....	134
Рекомендована література.....	136
Розділ 5. Міжнародна виробнича інфраструктура та її підсистеми.....	137
5.1. Поняття і класифікація міжнародної інфраструктури.....	137
5.2. Міжнародна виробнича інфраструктура: поняття, сутність, складові.....	139
5.3. Характеристика основних підсистем міжнародної виробничої інфраструктури.....	142
Основні визначення, терміни, поняття.....	170
Питання для самоконтролю.....	170
Тестові завдання.....	171
Рекомендована література.....	173
Розділ 6. Інтернаціоналізація господарського життя в умовах глобальної трансформації.....	174
6.1. Сутність та етапи розвитку інтернаціоналізації господарського життя.....	174
6.2. Поглиблення інтернаціоналізації господарської діяльності в умовах глобальної трансформації.....	183
6.3. Суперечливість процесу глобалізації.....	192
Основні визначення, терміни, поняття.....	202
Питання для самоконтролю.....	202
Тестові завдання.....	203
Рекомендована література.....	205
Розділ 7. Міжнародна міграція робочої сили.....	206
7.1. Світовий ринок праці: специфіка, функції, сегментація.....	206
7.2. Міжнародна міграція робочої сили: сутність, причини та види.....	210
7.3. Сучасні центри тяжіння та основні наслідки міграції робочої сили.....	215

7.4. Регулювання міжнародної міграції робочої сили.....	224
Основні визначення, терміни, поняття.....	237
Питання для самоконтролю.....	237
Тестові завдання.....	238
Рекомендована література.....	239
Розділ 8. Міжнародні валютно-фінансові відносини.....	241
8.1. Сутність валютно-фінансових відносин і механізм міжнародних розрахунків.....	241
8.2. Валютний курс та режими його регулювання.....	251
8.3. Еволюція світової валютної системи.....	257
8.4. Платіжний баланс країни.....	269
Основні визначення, терміни, поняття.....	274
Питання для самоконтролю.....	274
Тестові завдання.....	275
Рекомендована література.....	277
Розділ 9. Суть та функції міжнародних кредитних відносин.....	278
9.1. Міжнародні кредитні відносини і рух міжнародного капіталу.....	278
9.2. Форми та інструменти міжнародного кредитування.....	283
9.3. Проблема зовнішньої заборгованості та її чинники.....	304
Основні визначення, терміни, поняття.....	308
Питання для самоконтролю.....	308
Тестові завдання.....	309
Рекомендована література.....	310
Розділ 10. Міжнародна інвестиційна діяльність.....	312
10.1. Сутність, мета та функції міжнародних інвестицій.....	312
10.2. Міжнародний інвестиційний ринок та інвестиційні ресурси.....	319
10.3. Міжнародна підприємницька інвестиційна діяльність.....	326
10.4. Політика регулювання і стимулювання інвестицій.....	341
Основні визначення, терміни, поняття.....	351
Питання для самоконтролю.....	351
Тестові завдання.....	351
Рекомендована література.....	354
Розділ 11. Міжнародний науково-технологічний обмін.....	355
11.1. Сутність міжнародного науково-технологічного обміну.....	355
11.2. Доцільність і форми міжнародної передачі технології.....	365
11.3. Вартісна оцінка технології на світових ринках.....	380

Основні визначення, терміни, поняття.....	386
Питання для самоконтролю.....	386
Тестові завдання.....	386
Рекомендована література.....	389
Розділ 12. Інтеграційні процеси та їх вплив на систему міжнародних економічних відносин.....	390
12.1. Сутність інтеграційних процесів у світовому господарстві.....	390
12.2. Вплив інтеграційних процесів на систему міжнародних економічних відносин.....	399
12.3. Характеристика основних інтеграційних угруповань.....	402
Основні визначення, терміни, поняття.....	415
Питання для самоконтролю.....	415
Тестові завдання.....	415
Рекомендована література.....	417
Розділ 13. Національна та міжнародна системи регулювання міжнародних економічних відносин.....	418
13.1. Система регулювання міжнародних економічних відносин: сутність та рівні.....	418
13.2. Міжнародні організації з регулювання міжнародної торгівлі.....	425
13.3. Організації з регулювання міжнародного інвестування, міжнародного технологічного обміну та міжнародної міграції робочої сили.....	434
13.4. Організації з регулювання валютно-кредитної політики країн.....	437
Основні визначення, терміни, поняття.....	446
Питання для самоконтролю.....	446
Тестові завдання.....	446
Рекомендована література.....	448
Словник термінів.....	450